

Kwestionariusz Poczucia Własnej Skuteczności Nauczycieli (Teachers' Sense of Efficacy Scale) / TSES

Przekonanie o własnej skuteczności (self-efficacy) to pojęcie powstałe na gruncie społeczno-poznawczej teorii Bandury (1977) opisujące wiarę we własne możliwości, które pozwalają osiągnąć sukces w konkretnych sytuacjach. Na właściwości motywacyjne związane z self-efficacy wskazują w swojej pracy Ozer i Bandura (1990), autorzy wyjaśniają, że wysoki poziom wiary we własne możliwości pozwala zmobilizować zasoby poznawcze i podejmować działania służące przejęciu kontroli nad wydarzeniami. Aktualnie, self-efficacy jest zaliczane do tzw. zasobów osobistych (personal resources) Hodgkinson i Healey (2007), definiowanych jako poznawczo-afektywne właściwości osobowości (cognitive-affective aspects of personality), dynamiczny w czasie system pozytywnych przekonań o sobie (np. samoocena) oraz świecie (np. optymizm), które motywują i sprzyjają osiąganiu celów, nawet w obliczu pojawiających się trudności.

Poczucie własnej skuteczności w roli nauczyciela definiowane jest jako sądy o zdolnościach, które przynoszą rezultaty w zakresie zaangażowania uczniów i uczenia, nawet w przypadku tzw. uczniów trudnych lub nie zmotywowanych do nauki (Armor i in., 1976; Bandura, 1977). W adaptowanym narzędziu autorstwa Tschannen-Moran i współpracowników (1998) wskazuje się na ocenę poczucia własnej skuteczności w odniesieniu do konkretnych zadań i wymagań występujących w pracy nauczyciela.

Przekonania o własnej skuteczności wpływają na zachowania nauczycieli w klasie, m.in. na wyznaczane cele oraz poziom ich aspiracji. Nauczyciele z wysokim poczuciem własnej skuteczności w większym stopniu planują i organizują aktywności w klasie (Allinder, 1994), są również bardziej otwarci na stosowanie nowych metod, aby lepiej zaspokoić potrzeby uczniów (Berman, McLaughlin, Bass, Pauly i Zellman, 1977; Guskey, 1988; Stein i Wang, 1988) oraz są wytrwali w obliczu trudności. Ponadto, w badaniach wykazano, że ocena skuteczności nauczyciela wiąże się z poczuciem skuteczności u uczniów, z motywacją (Midgley, Feldlaufer i Eccles, 1989) oraz z wynikami uczniów (Armor i in., 1976; Ashton i Webb, 1986; Moore i Esselman, 1992; Ross, 1992). Nauczyciele z wyższym poczuciem własnej skuteczności są mniej krytyczni względem uczniów, kiedy popełniają błędy (Ashton i Webb, 1986), więcej pracują z uczniami sprawiającymi trudności (Gibson i Dembo, 1984), a także są bardziej zaangażowani w uczenie (Coladarc, 1992; Evans i Tribble, 1986; Trentham, Silvern i Brogdon, 1985) i deklarują chęć pozostawania w zawodzie nauczyciela (Burley, Hall, Villeme, i Brockmeier, 1991; Glickman i Tamashiro, 1982).

Oryginalna skala została opublikowana po raz pierwszy w: Tschannen-Moran, M. i Woolfolk Hoy, A. (2001). Teacher efficacy: capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783–805.

Na skalę składają się trzy wymiary (subskale): strategie nauczania (instructional strategies self-efficacy, ISSE), zarządzanie klasą (classroom management self-efficacy, CMSE), zwiększanie zaangażowania uczniów (student engagement self-efficacy, SESE). Skala występuje w wersji krótkiej: 12 pozycji (po 4 na wymiar) oraz długiej: 24 pozycje (po 8 na wymiar).

W etapie 3. badania podłużnego w szkołach podstawowych, wykorzystano pełną 24-pozycyjną długą wersję skali. W etapie 4. badania, ze względu na niskie korelacje z właściwymi sobie czynnikami, ze skali wykluczono następujące trzy pozycje: „W jakim stopniu potrafisz stosować zróżnicowane metody oceniania uczniów?”; „...dostosować sposoby prowadzenia lekcji do różnych grup uczniów?”; „...pomóc rodzicom, aby ich dzieci dobrze radziły sobie w szkole?”

Własności psychometryczne skali ustalono m.in. na bazie pomiaru z 3. etapu badania podłużnego w szkołach podstawowych (e3; n = 2088), w którym próbę stanowili wszyscy nauczyciele uczący w badanych szkołach. Wykorzystano także pomiar z czwartego etapu badania (e4; n = 1220), w którym badaną próbę stanowili

nauczyciele przedmiotów obecnych na sprawdzianie, uczący w wylosowanych do badania oddziałach klasowych. Miary dopasowania dla modelu pomiarowego według oryginalnego schematu zaproponowanego przez autorki skali (Tschannen-Moran i Woolfolk Hoy, 2001) wyniosły odpowiednio dla e3: RMSEA = 0,063 (90% CI: 0,060 - 0,066), CFI = 0,921 oraz dla e4: RMSEA = 0,063 (90% CI: 0,059 - 0,067), CFI = 0,919. Za górną granicą akceptacji modelu uznaje się RMSEA na poziomie 0,08. Wartości między 0,05 a 0,08 świadczą o akceptowalnym dopasowaniu modelu do danych. Wartości CFI powyżej 0,90 interpretuje się jako wskaźnik dobrego dopasowania danych do modelu. W analizach wykorzystano czynnik wyższego rzędu (HOF), który należy interpretować jako ogólną miarę poczucia własnej skuteczności nauczycieli (TSES). Korelacja między pomiarem TSES w edycji badania e3 i e4 wyniosła 0,581, $n = 448$.

Przygotowanie polskich eksperymentalnych wersji skal samoopisowych dla nauczycieli wraz z badaniem pilotażowym (w tym polskiej adaptacji skali TSES) przygotował w 2012 r. na zlecenie Instytutu Badań Edukacyjnych Instytut Rozwoju Biznesu Sp. z o.o.